

Судово-медична експертиза раптової смерті під час фізичного навантаження

Олександр Дунаєв,

д-р мед. наук, професор, Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3231-7171>, e-mail: dunaevaleksandr1969@gmail.com

Микола Губін,

канд. мед. наук, доцент, Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2383-3211>, e-mail: n-gubin@ukr.net

Аліна Куліш,

Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9727-3958>, e-mail: alinnnnnnaa@yahoo.com

Проведено контент-аналіз висновків експерта за результатами судово-медичної експертизи осіб, які раптово померли під час фізичного навантаження. Опрацьовано 24 висновки судово-медичної експертизи з архіву відділу судово-медичної експертизи трупів Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи.

Ключові слова: смерть від фізичного навантаження; раптова смерть; судово-медична експертиза.

Forensic medical examination of sudden death during physical exertion

Alexander Dunaev, Mykola Gubin, Alina Kulish

The content analysis of expert conclusions based on the results of forensic medical examination of persons who died suddenly during physical exertion has been carried out. The paper analyzes 24 forensic medical reports from the archive of the Department of Forensic Medical Examination of Corpses of the Kharkiv Regional Bureau of Forensic Medicine.

Keywords: death from physical exertion, sudden death, forensic medical examination.

Протягом останніх років в Україні зростає кількість випадків раптової смерті громадян під час фізичного навантаження. Ця проблема є доволі поширеною в сучасному світі, вона охоплює різні верстви населення, незалежно від професії, статі, віку та наявності хвороб. Особи, які померли за таких обставин, стають об'єктом судово-медичної експертизи, яку проводять під час досудового слідства [1, с. 62]. Основним завданням судово-медичного експерта під час проведення розтину є визначення причини смерті, наявності хвороб, морфологічних змін внутрішніх органів, що могли стати причиною смерті. Протягом останніх років чинники ризику, що спричиняють термінальні стани в осіб молодого віку, підлягають перегляду [2, с. 102, 104]. З'явилася необхідність у розробленні нових діагностичних підходів, трактування причин раптової смерті людей у віковій категорії з 18 до 35 років. Після 35 років значно підвищується роль супутніх патологій — стенозуючого атеросклерозу, артеріальної гіпертензії, метаболічного синдрому, а також наслідків зовнішніх інтоксикацій (алкогольної, наркотичної, тютюнопаління та ін.) [3, с. 229]. Ці чинники не

дають змогу точно визначити причини раптової смерті в молодому віці.

Метою роботи стало аналізування висновків експертів за результатами судово-медичної експертизи осіб, які раптово померли під час фізичного навантаження, для підвищення доказової цінності експертних висновків про причину смерті у цих випадках.

Матеріалом дослідження стали 24 висновки судово-медичної експертизи з архіву відділу судово-медичної експертизи трупів Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи. Для дослідження використано такі методи: реєстраційний (отримані дані заносили до спеціально розробленої реєстраційної карти, що містила перелік відповідних морфологічних ознак, отриманих під час проведення експертизи), судово-медичний (докладне вивчення обставин, які передували настанню смерті, визначення характеру наявних хронічних захворювань, аналізування визначеної експертами причини смерті) і стандартний метод описової статистики.

Об'єктами більшості спостережень у нашому дослідженні були чоловіки (22 випадки, що складає 91,6 %), вік померлих — 12—55 років.

Аналіз проведених спостережень свідчить, що настанню смерті передували такі обставини:

- незначне фізичне навантаження: фізичні вправи, гострий напад кашлю, блювота, акт дефекації з натуженням, статевий акт (13 випадків, або 54,2 % спостережень);
- значне фізичне навантаження: піднімання значної ваги, біг, інтенсивні заняття іншими видами спорту (11 випадків, або 45,8 % спостережень).

У момент настання раптової смерті за умов фізичного навантаження в органах (особливо системи кровообігу) виникають функціональні й органічні зміни. Основну роль відіграє атеросклероз, що вражає коронарні артерії. Причиною смерті в наших спостереженнях стали:

- гіпертонічна хвороба серця (6 випадків, або 25 % випадків) із характерним збільшенням маси і розмірів серця, потовщенням стінки лівого шлуночка, дрібнозернистості поверхні нирок, дрібних аденом кіркового шару надниркових залоз;
- хронічна ішемічна хвороба серця (5 випадків, або 20,8 %), для якої характерне збільшення маси серця, потовщення стінок шлуночків, виникнення ішемізованих освітлених ділянок, склероз аорти та вінцевих артерій із їх звуженням на $2/3$, постінфарктний кардіосклероз;
- цереброваскулярна хвороба (4 випадки, або 16,7 %), розм'якшення мозку, крововилив;
- тромбоемболія легеневої артерії (3 випадки, або 12,5 %) з тромбами у легеневоу стовбурі і його розгалуженнях, тромбозами вен, що стали джерелами емболії;
- розрив аневризми аорти (2 випадки, або 8,3 %) із тампонадою серцевої сумки, крововиливом у плевральні порожнини та заочеревинну клітковину;
- міокардит (1 випадок, або 4,2 %) із характерним збільшенням серця, розширенням його порожнин, в'ялістю серцевого м'яза,

гнилигим виглядом на розрізах, застійною серцевою недостатністю у внутрішніх органах;

- аневризми судин мозку (1 випадок, або 4,2 %), базальні субарахноїдальні крововиливи, знаходження аневризми у місці біфуркації артерій Веллізієвого кола;
- світло-клітинна аденома наднирника (1 випадок, або 4,2 %), що ускладнилася розвитком артеріальної гіпертензії та гострої серцево-судинної недостатності;
- гостра серцево-судинна недостатність (1 випадок, або 4,2 %) без будь-якого морфологічного субстрату.

Отже, після проведення контент-аналізу судово-медичних експертиз осіб, які раптово померли внаслідок фізичного навантаження, ми дійшли до таких висновків.

Основною причиною смерті в таких випадках є захворювання системи кровообігу (95,5 % випадків). Характерною ознакою цих смертей є переважно чоловіча стать померлих (91,6 % випадків) у віковій категорії 12—55 років. Захворювання, які спричинили настання смерті, не були виявлені за життя або не проявлялися у звичайному способі життя. Механізм настання смерті у цих випадках пов'язаний із невідповідністю між фізичним навантаженням і функціональними можливостями конкретного організму на тлі наявних патологічних станів і захворювань.

Перелік джерел посилання

1. Biliakov A., Savka I. Forensic Medicine: textbook / ed. by V. Mukhailychenko. Kyiv, 2017. 224 p.
2. Михайличенко Б., Шевчук В., Бондар С. Судова медицина. Медичне законодавство : підручник / ред.: В. Ф. Москаленко, Б. В. Михайличенко. Т. 1 : Судова медицина. Київ, 2016. 447 с.
3. Герасименко І. О., Герасименко К. О., Антонов А. Г. Судова медицина : підручник / за заг. ред. проф. І. О. Герасименко. Київ, 2017. 463 с.